

VISITA

SVENSK BESÖKSNÄRING

ALKOHOLLAGEN

- Sju nedslag i senare tids rättspraxis

KORT OM VISITA

Bransch- och arbetsgivarorganisation för företag inom besöksnäringen

Tecknar branschens kollektivavtal och är medlem i Svenskt Näringsliv

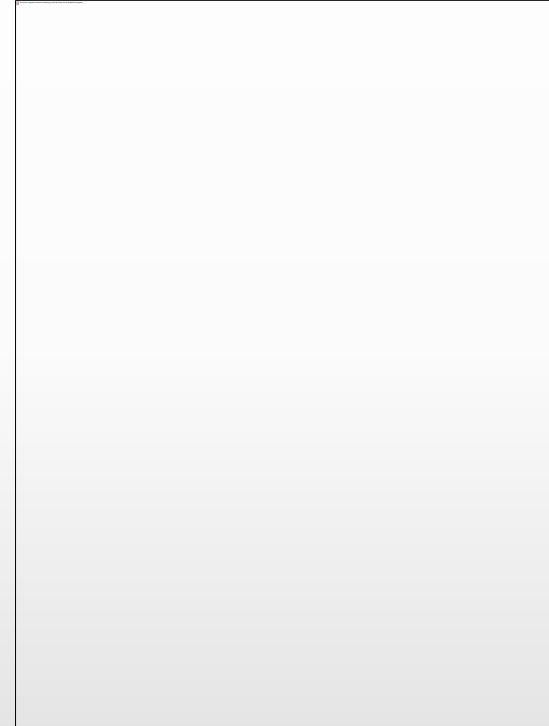
Drygt 5 000 medlemsföretag som driver över 7 000 verksamheter

VISITA
SVENSK BESÖKSNÄRING

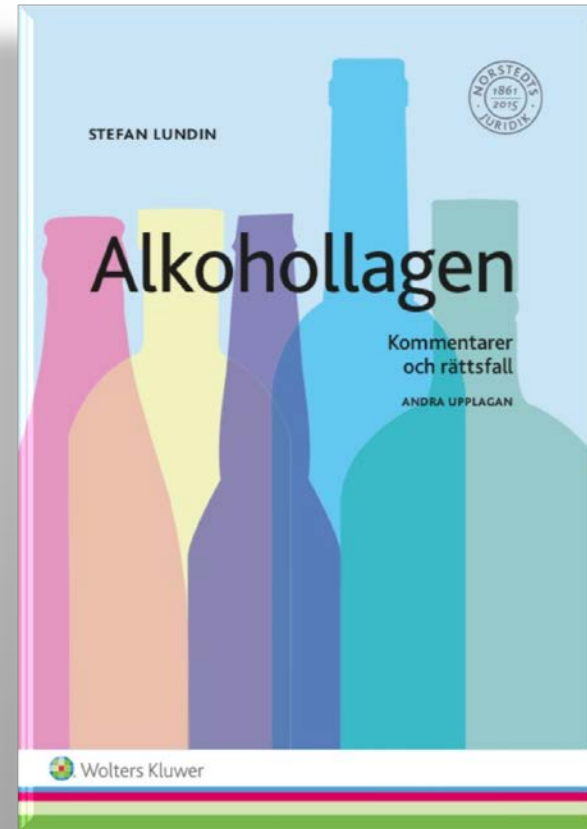
DET ÄR SKILLNAD PÅ STÄLLE OCH STÄLLE

- Vi vill att gästerna ska välja företag som
 - följer lagar och regler,
 - betalar avtalsenliga löner,
 - gör pensionsavsättningar och
 - försäkrar sina medarbetare
- Leta efter vårt medlemsmärke när du väljer ställe
- Hitta våra medlemmar på brastalle.se och i en app inom kort

UR ANDRA UPPLAGAN

- Andra upplagan utkom januari 2017
- Ett 40-tal nya rättsfallsreferat, bl.a. i kapitlen om servering och tillsyn
- Totalt ca 140 refererade avgöranden i dagsläget

SJU FRÅGESTÄLLNINGAR

- Krävs det att tillståndshavaren har hyresvärdens samtycke till alkoholservering?
- Provsmakning av egenproducerade alkoholdrycker – måste alla råvaror ha producerats på den egna gården, vad är en "gård" och kan den ligga i storstan?
- Kan alkoholservering tillåtas från kl. 08.00?
- Vem avgör vilka uppgifter tillsynsmyndigheten behöver från andra myndigheter?
- Är restaurangrapporter hemliga?
- Har myndigheters handläggningsbristers betydelse vid frågor om inhibition?
- Får en kommun förordna att ett beslut om återkallelse ska träda i kraft 10 arbetsdagar från justeringsdatum?

1. KRÄVS HYRESVÄRDENS SAMTYCKE TILL ALKOHOLSERVERING I LOKALEN?

- "Serveringstillstånd ska omfatta ett visst avgränsat utrymme som **disponeras av tillståndshavaren**" – 8 kap. 15 § 1 st AL
- Vad innebär "disponeras"?
- **HFD 2016 ref. 15**
- Kommunen hade avslagit en ansökan om serveringstillstånd
- Sökandens hyreskontrakt medgav endast caféverksamhet under dagtid och tidiga kvällar. Kommunen ansåg därför att kravet på att disponera lokalen inte var uppfyllt
- Förvaltningsrätten avslog sökandens överklagande;
Konstaterade bl.a. att verksamheten visserligen förändrats till att omfatta varm mat som tillagades i lokalen. Av kompletterande information från hyresvärden framgick dock att denne motsatte sig alkoholservering i lokalen
Eftersom hyresvärdens godkännande saknades disponerade inte sökanden lokalen enligt AL:s krav

1. KRÄVS HYRESVÄRDENS SAMTYCKE TILL ALKOHOLSERVERING I LOKALEN?

- Kammarrätten (oenig) avslog sökandens överklagande;
Ansåg liksom förvaltningsrätten att hyresavtalet inte gav stöd för att bolaget fick använda lokalen för alkoholservering
Framhöll även att det hade framgått att hyresvärden motsatte sig alkoholservering i lokalen
Fann därför att bolaget inte hade visat att det hade rätt att disponera lokalen för alkoholservering
- HFD följde underinstansernas linje och uttalade;
Det är inte tillräckligt att tillståndshavaren rent faktiskt disponerar utrymmet, utan det måste kunna disponeras *för den avsedda verksamheten*
Hyresvärden hade motsatt sig alkoholservering i lokalen och sökandebolaget hade därmed inte visat att det hade sådan dispositionsrätt som krävs för serveringstillstånd
- Motsvarande utgång i **Kammarrätten i Stockholms dom den 8 september 2016 i mål nr 1369-16**

2. MÅSTE ALLA RÅVAROR HA PRODUCERATS PÅ DEN EGNA GÅRDEN OCH KAN "GÅRDEN" LIGGA I STORSTAN?

- "Den som tillverkar alkoholdrycker från **råvaror som produceras på den egna gården** och som har ett stadigvarande serveringstillstånd har rätt att, efter anmälan till kommunen, vid tillverkningsstället erbjuda provsmakning av de egenproducerade dryckerna" – 8 kap. 7 § 1 st AL
- Vilka råvaror som används vid tillverkningen måste produceras på den egna gården?
- Hur stor andel av dem?
- Vad är en "gård" och kan den ligga i stan?
- **Kammarrätten i Stockholms dom den 24 februari 2015 i mål nr 6374-14**
- En kommun hade avslagit ett aktiebolags ansökan om stadigvarande serveringstillstånd för provsmakning och hänvisade till;

Det aktuella bryggeriet var beläget i Stockholms innerstad och hade ingen egen produktion av någon råvara som användes i produktionen av starköl

Ett bryggeri i stadsmiljö omfattas inte av begreppet "gård"

2. MÅSTE ALLA RÅVAROR HA PRODUCERATS PÅ DEN EGNA GÅRDEN OCH KAN "GÅRDEN" LIGGA I STORSTAN?

- Bolaget överklagade kommunens beslut och anförde;
Bolaget köpte för sin produktion in humle och malt medan man själv odlade fram den jäst som används vid ölproduktionen. Jäst var enligt bolaget den enda ingrediensen som inte kunde avvaras vid ölbryggning och jästen var därför den centrala ingrediensen i öl. Bolagets jästförädlingsproduktion för tillverkning av sitt öl var enligt bolaget tillräcklig för att bolaget skulle nå upp till kraven som ställs i 8 kap. 7 § alkohollagen
Att bolagets tillverkningsställe var beläget i stadsmiljö och inte på landsbygden hade ingen betydelse för bedömningen
- Förvaltningsrätten fann att bolaget uppfyllde kraven i 8 kap. 7 §
- Kommunen överklagade till kammarrätten, som fann;
Det finns inte något stöd i bestämmelsens ordalydelse för att kräva att samtliga råvaror eller en viss given andel av råvarorna ska vara egenproducerade. Däremot är det rimligt att kräva att **"de egenproducerade råvarorna ska ha en betydelse för drycken eller tillverkningsprocessen som inte är oväsentlig"**
Bolagets tillsättande av jäst var av inte oväsentlig betydelse vid tillverkningen av öl och jästen var att anse som en sådan råvara som avses i 8 kap. 7 § alkohollagen
Tillverkningsställets geografiska belägenhet eller fysiska utformning kan inte ha en avgörande betydelse vid tillämpning av bestämmelsen. Frågan om råvarorna producerades på landsbygden eller i en mer tätbebyggd miljö bör inte påverka tillståndsgivningen. Avgörande är i stället att **tillverkaren har en egen produktion av råvaror som inte är av oväsentlig betydelse för den egna tillverkningen av alkoholdrycker samt att provsmakningen äger rum vid tillverkningsstället**

3. ALKOHOLSERVERING FRÅN KL. 08.00?

- ”Om inte kommunen beslutar annat, får servering av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker inte påbörjas tidigare än klockan 11.00 och inte pågå längre än till klockan 01.00” – 8 kap. 19 § 2 st AL
- **Kammarrätten i Göteborgs dom den 21 augusti 2015 i mål nr 762-15**
- Ett aktiebolag hade ansökt om tillstånd för servering av starköl, vin, andra jästa drycker och spritdrycker dagligen mellan kl. 08.00 och 02.00
- Polismyndigheten hade avstyrkt serveringstid från kl. 08.00
- Kommunen avslog ansökan såvitt avsåg serveringstid mellan kl. 08.00 och 11.00 alla dagar samt efter kl. 01.00 måndag till torsdag och söndag
- Bolaget överklagade kommunens beslut avseende serveringstid mellan kl. 08.00 och 11.00 och framhöll bl.a;

Pensionatet låg i skogen långt ute på landet, långt från övriga restauranger och barer. Gäster måste boka i förhand. Även om det gick att ha 50 personer i restaurangen så skulle det vanligaste bli två till tio personer vid varje tillfälle. Servering av alkohol före kl. 11.00 kunde bli aktuellt bl.a. i samband med att jaktsällskap som kom hem från jakten skulle serveras brunch. Bolaget framhöll att det i praktiken väldigt sällan skulle komma att serveras alkohol före kl. 11.00, men de ville gärna ha möjligheten om behovet skulle uppstå.

3. ALKOHOLSERVERING FRÅN KL. 08.00?

- Förvaltningsrätten biföll överklagandet;

Ansökan avsåg en lokal långt från tätbebyggt område som inte kunde antas vara samlingslokal för särskilt berusningsbenägna besökare eller samlingsplats för ungdomar eller för vuxna med alkoholproblem

Den begärda utökningen av serveringstillståndet kunde inte anses medföra några påvisbara risker för att alkoholpolitiska olägenheter, såsom olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa

- Kommunen överklagade till kammarrätten

- Kammarrätten;

Polismyndighetens avstyrkande av serveringstid från kl. 08.00 innehöll inte någon särskild motivering till varför Polismyndigheten avstyrkt ansökan

Kommunens riktlinjer för alkoholservering innehöll inte några särskilda bestämmelser om servering före kl. 11.00

Liksom förvaltningsrätten ansåg kammarrätten att den geografiska belägenheten av bolagets serveringsställe – långt ifrån tätbebyggt område och otillgängligt för ungdomar och andra som kan ha svårt att stå emot alkohol – inte kunde befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller utgöra särskild risk för människors hälsa

- Kammarrätten (dock inte enig) avslog därmed kommunens överklagande

4. VEM AVGÖR VILKA UPPGIFTER TILLSYNSMYNDIGHETEN BEHÖVER?

- "På begäran av en tillsynsmyndighet ska Polismyndigheten samt Skatteverket och andra myndigheter som uppbär eller driver in skatter eller avgifter lämna uppgifter **som tillsynsmyndigheten behöver** för sin tillståndsprövning eller tillsyn" – 9 kap. 8 § 4 st AL
- Vem avgör behovet?
- **Kammarrätten i Stockholms dom den 6 oktober 2014 i mål nr 5713-14**
- Skatteverket hade avslagit en kommuns begäran att få del av två personers K4-blanketter (redovisning av aktieförsäljning m.m.)

Skatteverket motiverade beslutet bl.a. med att handlingarna omfattades av sekretess enligt 27 kap. 1 § första stycket OSL, samt att uppgifterna i de efterfrågade K4-blanketterna inte kunde ge de upplysningar som kommunen ansåg sig behöva.

Vidare ansåg Skatteverket att det inte var uppenbart att kommunens behov hade företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda.

4. VEM AVGÖR VILKA UPPGIFTER TILLSYNSMYNDIGHETEN BEHÖVER?

- Kommunen överklagade till kammarrätten och anförde bl.a;
De uppgifter kommunen hade begärt hos Skatteverket var uppgifter om aktieförsäljningar. Kommunen hade inlett ett tillsynsärende enligt alkohollagen avseende ett serveringsställe som drevs av ett företag där de två personerna hade ett betydande inflytande. Kommunen ansåg sig behöva uppgifterna för att kontrollera att personerna inte hade levt av obeskattade medel.
Enligt kommunen behövdes de begärda uppgifterna för att kommunen inom ramen för sitt tillsynsansvar enligt alkohollagen skulle kunna avgöra om en åtgärdsutredning angående det aktuella serveringstillståndet måste inledas.
- Kammarrätten;
Uppgifterna omfattades av sekretess enligt 27 kap. 1 § första stycket OSL, men av 10 kap. 28 § samma lag framgår att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.
Enligt 9 kap. 8 § AL ska Skatteverket på begäran av en tillsynsmöjlighet lämna uppgifter som tillsynsmyndigheten behöver för sin tillståndsprövning eller tillsyn.
Det är i första hand **kommunens uppgift att avgöra om de begärda uppgifterna behövs för tillsynen eller inte** och det **fanns inte anledning att ifrågasätta det behov kommunen anförde**
- Kammarrätten biföll överklagandet och förordnade att de begärda handlingarna skulle lämnas ut till kommunen

5. ÄR RESTAURANGRAPPORTER HEMLIGA?

- "Sekretess gäller hos tillstånds- eller tillsynsmyndighet enligt alkohollagen (2010:1622) för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs" – 30 kap 20 § OSL
- **Kammarrätten i Stockholms dom 15 december 2015, mål nr 8115-15**
- Ett bolag hade hos Folkhälsomyndigheten begärt att få ut uppgifter om omsättning i kronor avseende försålda drycker ur restaurangrapporter

Bolaget hade för avsikt att använda uppgifterna som grund för en ny prissättningsmodell för sina produkter och tjänster gentemot innehavare av stadigvarande serveringstillstånd och ansåg att det hade rätt att ta del av uppgifterna såsom allmän handling. Folkhälsomyndigheten avslog bolagets begäran
- Kammarrätten fann att de begärda uppgifterna omfattades av sekretess enligt 30 kap. 20 § OSL och avslog överklagandet

6. INHIBITION – BETYDELSEN AV MYNDIGHETS HANDLÄGGNINGSBRISTER?

- **Kammarrätten i Jönköpings beslut den 21 augusti 2015 i mål nr 2306-15**

Förvaltningsrätten hade förordnat om inhibition av kommunens beslut om återkallelse av serveringstillstånd utan att ta del av vare sig kommunens beslut eller den utredning som beslutet grundade sig på. Därmed ansåg kammarrätten att förvaltningsrätten inte hade haft ett tillräckligt underlag för att bedöma frågan om inhibition. Kammarrätten upphävde därför inhibitionsbeslutet och visade målet åter till förvaltningsrätten för förnyad handläggning

- **Kammarrätten i Jönköpings beslut den 7 september 2015 i mål nr 2376-15**

Förvaltningsrätten inhämtade efter återförvisningen visst ytterligare underlag i målet och prövade inhibitionsfrågan på nytt. Denna gång kom förvaltningsrätten till slutsatsen att det inte fanns anledning att besluta om inhibition och avslog yrkandet därom

Kammarrätten fann dock att det hade förelegat sådana brister i kommunens kommunikering i ärendet – tillståndshavaren hade inte tagit del av och beretts möjlighet att yttra sig över handlingarna med kommunens utredning i ärendet innan kommunen beslutade om återkallelse av serveringstillståndet – att det fanns skäl att förordna om inhibition av kommunens beslut

- **Kammarrätten i Stockholms dom den 22 juni 2016 i mål nr 3792-16**

Tillståndshavarens yrkande om inhibition av beslut om återkallelse bifölls. Det tillståndshavande bolaget hade i målet anfört bl.a. att kommunens tjänsteskrivelse inte hade kommunicerats med bolaget innan nämnden fattade sitt beslut att återkalla serveringstillståndet och att bolaget därför, i strid med 17 § FL, inte hade beretts möjlighet att yttra sig över tjänsteskrivelsen innan beslut fattades

7. ÅTERKALLELSE I KRAFT 10 ARBETSDAGAR FRÅN JUSTERINGSDATUM?

- "Beslut enligt denna lag gäller omedelbart om inte något annat anges i beslutet" – *10 kap 1 § 3 st AL*
- En kommun hade återkallat ett serveringstillstånd och förordnat att "beslutet skall träda i kraft 10 arbetsdagar från justeringsdatum"
- Tillståndshavaren överklagade beslutet om återkallelse och yrkade inhibition
- **Kammarrätten i Göteborgs beslut den 14 april 2016 i mål nr 1837-16**
- Förvaltningsrätten;
Kommunens förordnande om senare ikraftträdande innebar att beslutet om återkallelse inte gällde omedelbart och därmed var verkställbart först när det hade vunnit laga kraft. Enligt förvaltningsrättens uppfattning fanns det inte lagliga möjligheter att formulera ett sådant förordnande så att verkställbarheten inträffar vid en tidigare tidpunkt än tidpunkten för laga kraft. Det saknades därför anledning att förordna om inhibition. Inhibitionsyrkandet avslogs.
- Kammarrätten antecknade (kommunens överklagande avvisades);
Förvaltningsrättens tolkning av 10 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen saknar rättsligt stöd. Ordalydelsen i nu nämnd bestämmelse medger ett sådant förordnande om ikraftträdande som kommunen hade beslutat om och förvaltningsrätten borde därför ha prövat tillståndshavarens yrkande om inhibition i sak.

SLUTSATSER

- Krävs det att tillståndshavaren har hyresvärdens samtycke till alkoholservering? JA
- Måste alla råvaror ha producerats på den egna gården för tillstånd till provsmakning? NEJ - MEN DE EGENPRODUCERADE RÅVARORNA SKA HA EN BETYDELSE FÖR DRYCKEN ELLER TILLVERKNINGSPROCESSEN SOM INTE ÄR OVÄSENTLIG
Vad är en "gård"? OKLART MEN SAKNAR BETYDELSE I AL
Kan "gården" ligga i storstan? JA
- Kan alkoholservering tillåtas från kl. 08.00? JA
- Vem avgör vilka uppgifter tillsynsmyndigheten behöver från andra myndigheter? TILLSYNSMYNDIGHETEN
- Är restaurangrapporter hemliga? JA
- Har myndigheters handläggningsbristers betydelse vid frågor om inhibition? JA
- Får en kommun förordna att ett beslut om återkallelse ska träda i kraft 10 arbetsdagar från justeringsdatum? JA

TACK FÖR MIG!

Stefan Lundin

Chefsjurist Branschjuridik

08-762 74 05

s.lundin@visita.se